

ግብር መክፈል ውዴታም ግዴታም

/ሌዊ ከካዛንቹስ/

09-08-17

ጥንታዊ ግሪኮች ጦርነት ማካሄጃ ግብር ነበራቸው። ኢሲፓራ የተሰኘውን ይህን ግብር ዜጎች በሙሉ እንዲከፍሉ ይገደዱም ነበር። ይሁን እንጂ ጦርነቱ ከተካሄደ በኋላ ሀገር ሲረጋጋ በሚገኝ ሀብት ለጦርነት ማካሄጃ የዋለው የግብር ገንዘብ ለግብር ከፋዩ ህዝብ እንዲመለስ ይደረግ ነበር።

በሀገራችንም በጥንታዊው የአክሱም እና የደአማት እንዲሁም በሌሎች ጥንታዊ እና ዘመናዊ መንግሥታት የተለያዩ የግብር አይነቶች እንደነበሩ ታሪክ ይነግራል። በአሁኑ ጊዜም የተለያዩ የግብር አይነቶች በፌዴራሉ መንግሥት የገቢዎች እና ጉምሩክ ባለሥልጣን እንዲሁም በክልል መንግሥታት እና በከተማ አስተዳደሮች በሥራ ላይ ውለው መንግሥት ከግብር ገቢ እየሰበሰቡባቸው ይገኛል። ከእነዚህ የግብር አይነቶች መካከል በፌዴራል ገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 979/2008 ዓ.ም መሰረት ከቅጥር ከቤት ኪራይ ፣ ከንግድ ሥራ እንዲሁም ከሌሎች የገቢ ምንጮች የሚገኙ ገቢዎች አሉ።

ምንም እንኳ እንደ ግሪኮ ኢሲፓራ አይነት ግብር በዛሬይቱ ኢትዮጵያ ባይኖርም መንግሥት ከተለያዩ የእርዳታ እና ብድር ስምምነቶች ተላቆ ሰፋፊ የልማት ሥራዎችን ለማከናወን ግብር ይሰበሰባል። ግብር የመንግሥትን የገንዘብ አቅም መገንቢያ እና ልማትን ማምጫ በመሆኑ። ፍትሃዊ የሀብት ክፍፍል ለማምጣት ከሚጠቅሙ መንገዶች አንዱም ነው።

ለዚህም ይመስለኛል በጣም ዝቅተኛ ደመወዝ የሚከፈላቸው ዜጎቻችን ከሥራ ግብር ነፃ የሆኑት እና ከፍተኛ ደመወዝ የሚከፈላቸው ደግሞ 35 በመቶ የሚከፍሉት። እንግዲህ በእንደዚህ አይነት ሁኔታ የተሰበሰበው ገንዘብ ነው ከፍተኛ ገቢ ላለውም ሆነ ዝቅተኛ ገቢ ለሚያገኘው የሀብረተሰብ ክፍል እኩል የሚያገለግል መንገድ፣ ንጹህ መጠጥ ውሃ፣ ትምህርት ቤት፣ ጤና ተቋማት፣ ኤሌክትሪክ ማመንጫ፣ ቴሌኮሚዩኒኬሽን፣ ፋብሪካ ወዘተ የሚገነባው።

ለዚህም ነው ግብር መክፈል ግዴታም ውዴታም ነው የሚባለው። በዚህ ዋናኛ የገቢ ምንጭ በሚገነባ ትምህርት ቤት መማር፣ ጤና ተቋም ሕክምና መከታተል፣ በመብራት እና በቴሌኮሚዩኒኬሽን መሰረተ ልማቶች እና በሌሎች ግዙፍ የመሰረተ ልማትና የማህበራዊ ልማት መስኮች አገልግሎቶች ማግኘት ማን ይጠላል? ማንም።

ድሮ ድሮ የዓመት ገቢው 300 መሃለቅ (ማለቀ ይለዋል ኦሮሚኛው) የሆነ ሲራራ ነጋዴ ለጭቃ ሹሙ፣ ለበጅሮንዳ፣ ለምስሌኔው... ሦስት አላድ ይክፈል፣ አንድ አሞሌ ይሰጥ፣ ሁለት ሙከት ያግባ ወዘተ ይባል ነበር። የተሰበሰበውም ገቢ የሕዝብን ኑሮ ከማሻሻል ይልቅ የገንጠታቱን ጡንቻ ማፈርጠም ላይ ያመዘናል። የግብር ሁኔታ በየዘመኑ እየተሻሻለ ከእነ አክሱም እና ደአማት ዘመን ጀምሮ ይሰበሰብ የነበረው የሀገራችን ግብር አከፋፈል ዘመናቱን እና ሥርአተ ማኅበራቱን ተሻግሮ ከዚህ ደርሷል።

ሥርዓተ ማኅበር ሲለወጥ ምጣኔ ሀብቱም የራሱን ለውጥ ያስተናግዳል። ከ1983 ዓ.ም ወዲህም የሆነው ይኸው ነው። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በኢትዮጵያ ጉልህ የሆነ የምጣኔ ሀብት ፖሊሲ ለውጥ መጣ። ይህም የግብር አከፋፈሉን ከስር ከመሠረቱ ለውጦታል ለማለት ያስችላል። ጊዜ ያለፈባቸው የግብር አይነቶችም ቀስ በቀስ እየተለወጡ መጡ።

አሁን ስድስት ዳውላ ያመረትክ “ገበሬ” ስምንት ዳውላ አስገባልኝ የሚል ሹም እና ሰዎች ከሚያገኙት ገቢ በላይ ግብር እንዲከፍሉ የሚያስገድድ የግብር ሥርዓት የለም።

በቅርቡ በሀገራችን በግብር ዙሪያ ተፈጥሮ የነበረውን ብዥታ ሁላችንም እናስታውሳለን። በአንዳንድ አካባቢዎች ከአሰራር ጉድለት የተነሳ ነጋዴው ከነገደው በላይ ግብር እንዲከፍል የሚጭኑ አንዳንድ ገማች እንደነበሩ ታይተዋል። በሌላ በኩል በነጋዴው ዙሪያ ደግሞ “በድሮ የግብር ተመን የዛሬን ግብር ካልከፈልን” የሚሉና አልፎ አልፎ ደግሞ ጭራሹኑ ግብር መክፈል የማይፈልጉ ነጋዴዎችም አጋጥመዋል።

ነጋዴው ከነገደው በላይ ግብር ካልጫኑብህ እያሉ ለግል ጥቅማቸው የሚደራደሩ ግብር ገማች ሕጋዊውን ነጋዴ ወይም ሌላ ግብር ከፋይ ወደ ግብር ስወራ፣ ለሌላ ሕገ ወጥ ወንጀል፣ ለአመጽ ወዘተ የሚመሩ ስለሆኑ አንድ ሊባሉ ይገባል። ባለፈው ሐምሌ ወር ተከሰቶ የነበረው “እንከፍላለን አንከፍልም” ግርግር ከመነጨባቸው መነሻዎች አንዱም ይኸው ይመስለኛል። በተለይ ደረጃ “ሐ” ግብር ከፋዮች ቅሬታ ውስጥ ገብተው እንደነበርም አይዘነጋም። ኋላ ላይ ግን ሁሉም በሚባል ደረጃ ግብራቸውን ከፍለዋል። በአሁኑ ጊዜ ደግሞ ደረጃ “ለ” እና ደረጃ “ሀ” ግብር ከፋዮች ግብራቸውን እየከፈሉ ይገኛሉ።

በሌላ በኩል የሚያገኙትን ገቢ በመሰወር እና ዕቃ በመደበኛ ግብር ላለመክፈል የሞከሩ ነጋዴዎች መኖራቸውም ተደርሶበታል። እነዚህ አካላት ከነጋዴነታቸው ይልቅ ተዋናይነታቸው ባመዘነበት መድረክ ግብር በዛብን እያሉ ሮሮ ሲያሰሙ የነበሩ ናቸው። ለማንኛውም ጉዳዩ የሚመለከተው የገቢዎች እና ጉምሩክ ባለሥልጣን ከቀረቡት የደረጃ “ሐ” አቤቱታዎች ውስጥ 99 በመቶውን ፈትቻለሁ ብሏል።

በእንዲህ አይነት መልኩ የህዝብን ቅሬታ በማድመጥና የባለሥልጣኑ የቅሬታ አፈታት ሥርዓት በሚፈቅደው መሰረት ተገቢውን ምላሽ በወቅቱ በመስጠት ችግሩን ለመፍታት የሚደረገው ጥረት ይበል የሚያስኝ ነው። እኛም ዜጎች በየተሰማራንባቸው የሥራ መስኮች ሁሉ ህጋዊ በሆነ አግባብ ለመንግሥት ግብር መክፈልን የውዴታ ግዴታ አድርገን መውሰድ አለብን! ይህ ሲሆን ሀገር ያድጋል፤ ህዝብም ከልማቱ ይጠቀማል።